

Merekooli õppurid immatrikuleeriti Värskas

Tänavu toimus Eesti Merekooli kutseõppurite immatrikuleerimine vast avatud Värskas sadamas.

INDREK SARAPUU

Sadama ja promenaadi töid rahastati Eesti-Vene piiriülese koostööprogrammi toel, mida kaastahastid Euroopa Liit, Eesti Vabariik ja Vene Föderatsioon. Setomaa valla keskkusesse saabuvad tulevased laevanduse ja merenduse spetsialistid Tallinnast ja Tartust.

Eesti Merekooli pilk on pööratud nii merele kui ka siseveete laevandusele. Eesti Merekoolist saadud tarkusega juhitakse laevu maailmamerel ning meie koduse Eesti järvi ja jõgesid ühendavatel veeteedel.

Merekool on kutseõppeasutus, mis võimaldab mitmekülgset merendusala kutseharidust, loob tingimused õppurite kujunemiseks edumeelseteks isiksusteks, kellel on hea erialane ettevalmistus, kes järgivad kutse-eetika norme, peavad kinni ühiskonna käitumisnormidest ja elukestva õppe põhimõtetest ning on konkurentsivõimelised Eesti ja rahvusvahelisel tööturul. Kool asub nii Tallinnas kui Tartus, kus õpetatakse siseveelaeva laevajuhi eriala.

Eesti Merekooli Tartu filiaali juhataja Indrek Särg ütles, et Setomaaga on koolil tugevad sidemed.

„Serätsüvä külast oli pärit Eesti Merekooli õpetaja ja kauaaegne merekooli Tartu osakonna juhataja Paul Koo-

Merekooli juhid Indrek Särg ja Tarmo Sööt andmas Värskas sadama kail vallavanem Raul Kudrele üle kooli meeneid.
Foto: Indrek Sarapuu

ser. Temale, nagu ka tänasele õpetaja elutöö laureadile kapten Lembit Põllule on kool tänulik selle eest, et nad suutsid tagada Eesti Merekooli siseveelaevanduse alase õppetöö säilimise ja arenemise Tartus,“ rääkis Särg.

Siseveelaevandus püsib ka siis, kui merelaevanduses on möön, aga oma püsimisega annab siseveelaevandus tuge ja uusi mõtteid ka meresõitjate jätkamiseks. Seda tõdes ka Värskas sadama operaator Seto Line, kelle Värskas lähel toimuv ringreis ja teised reisirid olid sel suvel äärmiselt populaarsed.

Värskas ja Võõpsus on olnud aegade vältel tähtsad sadama-

mad laevade teekonnal Tartust Pihkvasse. Oli aeg, mil siin käis sadamate ja rahvas- vahel laevadega vilgas kaubavahetus ning tsariajal olid Setomaa sadamad kuulsad nii Eestis kui Venemaal.

Eesti siseveelaevanduse jaoks on nii Värskas käima pandud laevaliin kui Värskas sadama avamine väga oluliseks sündmuseks. Tunnustust vääriult edukas on olnud ka Setomaa juurtega laevafirma Seto Line, mis korraldab laevaliine Värskas ning Tartu linnas ja teeb laevadega reise ka Piirissaarele.

Särg nentis, et laevaliinid maailmamerel näevad praegu

möönaaega ning reisijate hulk on ka Läänemerel tublisti vähenenud. „Seda rõõmustavam on siseveelaevanduse puhul märkida, et siin ei ole reisijaid jäänud vähe- maks, vaid huvi on pigem kasvanud. Sisevete liinidele on toodud uusi laevu, avatud on uusi huvitavaid sadamakoh- ti ja meie siseveelaevastiku võimalusi on nautinud järjest innukamalt ka külalised Lätist, Soomest ja mujalt.“

Eesti Merekooli immatrikuleerimisega Värskas näidati noortele meremeestele suund tervislike eluviiside, lootus- rikka tulevikuvaate ja tarmuka tegutsemise poole.

Mikitamäele plaanitakse ehitada hooldekodu

Setomaa valda Mikitamäele on planeeritud ehitada uus ligi- nullenergiahoone, mis hakkab pakkuma peremaja tüüpi hooldekoduteenust. Kokku rajatakse 19 teenusekohta, millest seitse on ühekohalised ja kuus kahekohalised toad.

Peremaja tüüpi hooldekodu rajamise eesmärgiks on tagada vajaduspõhine ja efektiivne hooldekoduteenus. Setomaa valla elanikkonnast on märkimisväärselt suur osakaal eakatel ja puuetega inimestel. Seega on valla korraldataval sotsiaalhoolekandele väga oluline roll valla elanike elamisväärsuse elukeskkonna kujundamisel.

Uue hoone ehitamine võimaldab lõpetada Meremäel hooldekoduteenus osutamise, kuna tulenevalt hooldekoduteenusel seatud nõuetest pole korterelamus pikas perspektiivis enam võimalik teenust osutada ega tagada kvaliteetset elutingimusi. Need senised kliendid, kes saavad iseseisvalt hakkama, asuvad elama peremaja tüüpi hoones. Uue ligi nullenergiahoone

rajamise eeltingimusteks on vähendada vallavalitsuse hallatavate suure energiakuluga hoonete hulka või nende koe- tavat pinda samas mahus uue rajatava hoonega.

Selle tingimuse täitmiseks on lammutatud siiani tühjalt seisnud Saatse kultuurimaja, mille asemele on vald alustanud külaplatsile uute rajatiste planeerimist. Saatse kultuurimaja ajaloolised mälestused talletatakse külaplatsi infotahvliile.

Peremaja tüüpi hooldekodu ehitatakse „Riigi eelarvestra- teegia 2017–2020“ meetmest „Energiatõhususe ja taastuv- energia kasutuse edendamise avaliku sektori hoonetes“. Tänaaks on valminud uue, keskkonnasäästliku hoone põhiprojekt ning vallavalitsus alustab ehitamist peale ehitushanke läbiviimist, eeldata- valt 2021. aasta alguses.

Setomaa vallavalitsus

■ Lisainfo: Ulvi Oper, valla arendusspetsialist, ulvi.oper@setomaa.ee

Mikitamäe tulevase hooldekodu 3D mudel.

Setomaa vald tervitas 2019. aastal sündinud vallakodanikke

INDREK SARAPUU

Kokku registreeriti eelmisel aastal Setomaa valda 25 last. Traditsiooniliselt lastekaitse- päeval toimuv sündmus lük- kus kriisilukorra tõttu sügis- sisse. Nimelised kruusid anti kätte Värskas Veekeskuses.

Värskas Veekeskuse Polo- da nurga saali tuli 5. oktoobril vallavanema Raul Kudre vastuvõtule 10 peret. Lastele kin- giti Piisa Savikojas valmis- tud nimelised kruusid ja Värskas raamatukogu poolt raamat „Pisike puu“.

Kuna sündmus toimus seto kultuuri nädalal, õpetati Jane Vabarna ja tema tütre Doora Toomiste eestvedamisel las- tele pudrukeetmise ja „Lello“ laulu.

Veekeskuse mängusaal pak- kus lastele mängulusti ja ühi- se tordisöömise ajal tutvuti kohaletulnud peredega. Näki

kohviku kaetud peolaul olid temaatilised suupisted, mis pakkusid tõelist silmailu.

Kõik, kellel polnud võima- lust kohale tulla, saavad mee- ned kätte Setomaa Vallavalit-

suse kantseleispetsialisti Mar- garita Kõdala käest. Info tele- fonil 796 4733.

Vastuvõtule oli saabunud 10 Setomaa vallas elavat peret.

Foto: Setomaa vallavalitsus

Setomaa Vallavalitsus ootab kandidaate Anne Vabarna nimelisele omakultuuripremiale

Setomaa Vallavalitsus kuulutab välja kandidaatide esitamise Anne Vabarna nimelisele omakultuuripremiale. Premia antakse traditsioonilise seto pärimuskultuuri edasikandmisel tehtud silmapaistva töö eest preemia väljaandmise aastal.

Välja antakse kaks 500 euro suurust omakultuuripremiat:

- preemia inimesele või kollektiivile Setomaa vallast;
- preemia inimesele või kollektiivile väljastpoolt Setomaa valda.

Kandidaatide esitamise tähtaeg on 16. november 2020.

Kirjalikus ettepanekus tuleb välja tuua järgmised andmed:

- kandidaadi või kollektiivi nimi ja kontaktandmed;
- preemia väljaandmise aastal tehtud ja tunnustust leidnud töö kirjeldus;
- ettepaneku esitaja nimi ja kontaktandmed.

Ettepanekud esitada aadressil Setomaa Vallavalitsus, Pikk 12, Värskas alevik, Setomaa vald, 64001, Võru maakond või e-posti teel vald@setomaa.ee.

Premiad antakse kätte omakultuuriõhtul 21. detsembril 2020 Värskas Kultuurimajas.

Anne Vabarna nimeline omakultuuripremia on auhind, mida antakse seto pärimuskultuuri edasikandmisel tehtud silma- paistva töö eest. Aastatel 1995–2016 andis preemiat välja Värskas vald, 2017. aastast annab preemiat välja Setomaa vald. Premia laureaadiid kuulutatakse välja ja preemia antakse üle Anne Vabarna sünniaastapäeva (21. detsembril) nädalal. Igal aastal antakse välja kaks preemiat, neist üks inimesele või kollektiivile Setomaa vallast (varem Värskas vallast) ja teine inimesele või kollektiivile väljastpoolt Setomaa valda. Iga nelja aasta tagant antakse välja elutööpreemiat. Premiate andmist toetab Kultuuriministeerium.

Kuidas aasta kulgeb?

Sügis surub päikesepaistelise ilusate mälestustega suve kõrvale ja näitab aja vääramatut liikumist uue aasta poole. Setomaa vallal on samuti ootamas ees uus eelarveaasta ja käesoleva aasta lõpetamine. Kokkuvõttes võib kinnitada, et oleme eelarveliselt sellel aastal hakkama saanud ja pole pidanud inimeste ja allasutuste eelarvetes midagi kärpima. Saime koos riigi toetusega tervise- ja majanduskriisist suhteliselt kergelt üle. Kõik allasutused olid piirangute kehtestamisel ja nendest kinnipidamisel tublid. Nüüd on aeg õppida selles olukorras elama ja tegutsema.

Seda aastat võime nimetada suurte investeringute valmimise aastaks. Realiseerusid EL projektid, milleks on Värskas Sadam ja Saatse tee. Petserimaa Vabadussamba eestvedajaks oli SA Setu Kultuuri Fond ja Örsava järve kaldal kõrgub Muuseumide konsortsiumisse kuuluv Reegi maja. Samas on meil käsil mitu projekti. Rahalises plaanis on suurim Mikitamäe peretüüpi hooldekodu rajamine, aga emotsionaalses plaanis ehk Luhamaa külakeskuse ehitus. Nähtavaim investeering on tänavavalgustuse rekonstrueerimine üle valla. Hanke tulemused saavad kohe selgeks Meremäe koolimaja ja Mikitamäe spordiväljaku osas ning olemas on ka järgmisel kevadel teede remondi teostaja. Vallale on lähitulevikus suurim väljakutses Värskas Gümnaasiumi rekonstrueerimine.

Talve poole kiigates on natuke kurb, et ei leidnud lumetõrje teostajaid üle valla kõikidesse piirkondadesse, aga tuleb uus hange ja vana lükkaja ei lubanud elanikke ka ikka hätta jätta.

Uue eelarve valguses ei saa me lubada kulude kasvu tõusu, sest eeldatavalt ei tõuse ka tulud. Püüame vallavalitsuses jätkata usinalt projektide kirjutamist ja lisaraha valda toomist ning käsilolevate projektide elluviimist.

Inimesed on Setomaa raudvara ja nende üritused on Eestis tuntud. Jätkakem samas vaimus!

RAUL KUDRE,
Setomaa
vallavanem

Detailplaneeringud

ERIKA JOONAS

Setomaa vallavalitsuse majandus- ja arendusosakonna juhataja

11. novembrist 12. detsembrini 2020 toimub Ani detailplaneeringu avalik väljapanek. Planeeritava ala asub Setomaa vallas Väike-Rõsna külas, selle suurus 5,23 ha. Detailplaneeringu eesmärk on katastriuksuse jagamine, ehitusõiguse määramine, juurdepääsutee määramine. Detailplaneeringuga saab tutvuda Värskas raa-

matukogus E, T, K, R 10–17; N 12–19 ja L 10–14 ja elektrooniliselt Setomaa valla veebilehel.

Väljapaneku kestel saab planeeringu kohta esitada ettepanekuid ja vastuväiteid kirjalikult Setomaa Vallavalitsusele aadressil Pikk tn 12, Värskas alevik, Setomaa vald, Võru maakond 64001 või e-postile vald@setomaa.ee.

Värskas aleviku Pikk tn 33 ja Pikk tn 52 detailplaneeringu eskiisi avalik arutelu toimus 6. oktoobril Värskas kultuurikeskuses.

Setomaa Vallavolikogu istung 24.09.2020 Värskas

SA Tartu 2024 regionaalne koordinaator Annela Laaneots tutvustas Euroopa kultuuripealinna Tartu 2024 programmi.

Otsustati sõlmida sihtasutusega Tartu 2024 koostööleping, mille eesmärgiks on Euroopa kultuuripealinna Tartu 2024

tegevuste rahastamine, kohalike omavalitsuste toetuse jagunemine ja kohalike omavalitsuste koostöö.

Toimus Setomaa vallas tegutsevate rahvaraamatukogude ümberkorraldamise eelnõu esimine lugemine.

Vald sai uue mobiilse elektrigeneraatori

INDREK SARAPUU

Setomaa vald sai kriisiajaks võimekust juurde, soetades 48kW elektrigeneraatori, mis pärit otse Itaaliast.

Generaator tagab kriisistabiilset – vallamaja ja kultuurikeskuse elektrienergiaga varustatuse. Hoonele ehitati ka vastav ümberlülitamiskilp.

Vallavanem Raul Kudre sõnul hoiab generaator raha kokku ka suuremate vabaõhuürituste korraldamisel ning saab sõita vajadusel hooldekodudesse või mujale, kus kriisilukorras elektrivooluga probleeme võib tekkida.

„Ka hooldekodudele luuakse ümberlülitamise võimalused,“ kinnitas vallavanem. „Generaatori saab viia sinna, kus tema järele kõige suurem vajadus.“

Pumplate jaoks on Setomaa Haldus samuti generaatorid muretsenud, mis tähendab seda, et vähemalt vesi peaks

inimesteni jõudma. Generaator on soetatud val-

la enda vahenditest ja selle maksumus oli 18 000 eurot.

Uus mobiilne generaator.

Foto: Indrek Sarapuu

Valla üldplaneeringu eskiislahenduse ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu avalik väljapanek

12. oktoobrist kuni 11. novembrini 2020 toimub Setomaa valla üldplaneeringu eskiislahenduse ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu avalik väljapanek.

Setomaa valla üldplaneering ja keskkonnamõju strateegiline hindamine algatati Setomaa Vallavolikogu 27.09.2018 otsusega nr 41.

Planeering hõlmab kogu Setomaa valla territooriumi, ala suurus on 463,2 km². Üldplaneeringuga määratakse valla ruumilised arengusuunad, üldised ehitustin-

gimused, detailplaneeringu koostamise kohustusega alad, tiheasustusalad, reeglid väärtuslike alade säilitamiseks jm vajalikud põhimõtted arengukujundamiseks.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) eesmärk on valla arenguga kaasneva võivate majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude hindamine looduskeskkonnale, inimese tervisele ja heaolule ning ebasoodsat mõju leevendavate meetmete väljapakumise.

Kui ruumiotsuste tegemisel ning tegevuste elluviimi-

sel järgitakse üldplaneeringuga seatud kokkuleppeid ning KSH-s käsitletud meetmeid, ei too maakasutuse ja tingimuste rakendamine eeldatavalt kaasa olulisi negatiivseid keskkonnamõjusid. Keskkonnamõju strateegilise hindamise tulemused kajastuvad üldplaneeringu lahenduses.

Eskiislahendusega saab tutvuda paberkandjal Värskas raamatukogus, Mikitamäe teeninduspunktis ja Meremäe teeninduspunktis ning Setomaa valla veebilehel (<https://setomaa.kovtp.ee/uldplaneering>).

Ettepanekud palume esita-

da kirjalikult Setomaa Vallavalitsuse postiaadressile Pikk tn 12, 64001 Värskas alevik, Setomaa vald või e-posti aadressile vald@setomaa.ee hiljemalt 12. novembriks 2020.

Täiendavat infot üldplaneeringu ja KSH eelnõu kohta saab Setomaa Vallavalitsuse majandus- ja arendusosakonna juhatajalt (tel 796 4647, e-post Erika.joonas@setomaa.ee).

Pärast avalikku väljapanekut toimuvad avalikud arutelud, millest teavitatakse eraldi pärast avaliku väljapaneku lõppu.

Setomaa vallavalitsus

Mikitamäel lammutatakse vana sigala

Setomaa vallas Mikitamäe külas alustatakse selle aasta novembris vana sigalahoone lammutustöödega. Lammutatav hoone asub Mikitamäel tiheasustusalas, kus läheduses on mitmeid eluhooneid, kortermaja, pood, bussijaam ja rannaala. Sigalahoone on lagunenu, katus varisemisohlik, kohati ka sisse vajunud. Mida kauem hoone amortiseerub tühjana, seda ohtlikumaks muutub see keskkonnale ja inimestele. Ehitise lammutamine võimaldab vältida võimalikke õnnetusjuhtumeid.

Vana sigalahoone lammutamise eesmärk on muuta Mikitamäe küla südames asuva rannaala ümbrus esinduslikuks ning visuaalselt atraktiivsemaks üldkasutatavaks puhkealaks ning turvaliseks elukeskkonnaks ümbruses asuvate eluhoonete ja kortermaja elanikele.

Lammutustööd teostab A.K. Montage OÜ ning töödele osutab omanikujärelevaletust OÜ Äärejuht. Vana sigalahoone lammutustööd teostatakse SA KredEx toetuse abil.

Setomaa vallavalitsus

Lammutamisele minev hoone.

Foto: Setomaa vallavalitsus

■ Lisainfo: Ulvi Oper, valla arendusspetsialist, ulvi.oper@setomaa.ee

Sõlmiti koostöölepe Tartu 2024ga

Setomaa valla volikogu kiitis 24. septembril heaks koostöölepingu sõlmimise Euroopa kultuuripealinna Tartu 2024ga.

**ANNELA LAANEOTS
INDREK SARAPUU**

Setomaa vald osaleb seeläbi Eesti 2024. aasta tippündmuse ettevalmistamises ja läbiviimises. Vald panustab ja saab osa nii Tartu 2024 kultuuri-programmist, koolitustest kui turistide siia kutsumise nimel tehtavast turundusest.

„Tänased volikogude otsused on kahtlemata versta-postiks Tartu linna ja Lõuna-Eesti omavalitsuste partnerluses eduka Euroopa kultuuripealinna nimel. Koostööleping annab meile tugeva aluse, et korraldada ühiselt üks Eesti 2024. aasta tippündmusest, mille edukast ja silmapaistvast teostumisest võidab nii meie region kui terve riik,“ kinnitas sihtasutuse Tartu 2024 juht Priit Mikk.

Kokku teeb Euroopa kultuuripealinna nimel koostööd 20 Lõuna-Eesti omavalitsust.

Koostöölepingus kinnitavad Tartu linna poolt asutatud sihtasutus Tartu 2024 ja omavalitsused, et Euroopa kultuuripealinna Tartu 2024 viiakse ellu osapoolte igakülgse koostöös ning ühiselt pingutatatakse selle nimel, et kõigis omavalitsustes toimuks selle raames unikaalseid sündmusi.

„Järgnevate aastate töö käib selle nimel, et valmiv Tartu

Setomaa vallavolikogu ja vallavalitsuse ühiselt pärast koostöölepingule roheline tule andmise otsust.

Foto: Indrek Sarapuu

2024 programm pakuks elamusil vallaelanikele, erinevaid osalusvõimalusi kogukondadele ning uusi teadmisi ja kogemusi kohalikele korraldajatele,“ kirjeldas Tartu 2024 regionaalne koordinaator Annela Laaneots, mida Euroopa kultuuripealinn kaasa toob.

Setomaa vallavanem Raul Kudre leidis, et koostööleping on unikaalne võimalus vallale ja Setomaale tervikuna.

„Koostöö laseb paista välja kultuuripealinna programmis oma ainulaadse kultuuriga ja UNESCO vaimsesse kultuuripärandisse kuuluva seto leeloga,“ sõnas vallavanem. „Lööme kaasa ja näitame Euroopale, et

Lõuna-Eestisse on põhjust ka hiljem tagasi tulla.“

Ettevalmistused viiakse läbi mitmel tasandil

Koostöölepingus on kirjeldatud omavalitsuste ja sihtasutuse Tartu 2024 paljutahuline koostöö. Kõigi omavalitsuste juhid kuuluvad Tartu 2024 Omavalitsusjuhtide Foorumisse, mis koguneb minimaalselt kaks korda aastas oluliste küsimuste aruteludeks. Omavalitsusjuhtide foorum teeb ka ettepaneku Lõuna-Eesti omavalitsusjuhtide esindaja määramiseks sihtasutuse nõukogusse.

Kultuuripealinna etteval-

mistamise protsessi sujuvaks kulgemiseks on iga omavalitsus määranud ühe isiku, kes on kultuuripealinna ettevalmistamise protsessis kontaktisikuks ning kelle kaudu toimub informatsiooni vahendamine ja kokkulepete ettevalmistamine omavalitsusega.

Koostöölepinguga liitunud omavalitsuste kultuurivaldkonna töötajad kaasatakse kultuuripealinna kultuuritöötajate võrgustikku ja avalike suhete valdkonna töötajaid kultuuripealinna kommunikatsioonivõrgustikku.

Sihtasutus Tartu 2024 teeb tihedat koostööd ka Lõuna-Eesti maakondlike arendusorganisatsioonidega. Iga kaa-

satud maakonna arendusorganisatsiooni ja Viljandi linnavalitsuse poolt nimetatud kultuurijuht kuulub kultuuripealinna programmi ettevalmistavasse regionaalsesse ekspertkomisjoni, mis nõustab sihtasutust kultuuripealinna programmi regionaalse osa ettevalmistamisel.

Samuti on koostöölepingus määratletud finantseerimis- ja põhimõtted, mis on arvatud vastavalt omavalitsuse elanike arvule printsibiil, et teiste avalikust või erasektorist pärit rahastajate toetus tegevuste elluviimiseks on suurem kui konkreetse omavalitsuse panus.

Koostöölepingule lisandub

igal aastal sihtasutuse ja iga omavalitsuse vaheline tegevuskava. Aasta lõppedes esitab SA Tartu 2024 vastavale omavalitsusele aruande tegevuskava elluviimise kohta. Esimesed tegevuskavad koostatakse 2021. aastaks ning esimesed aruanded 2022. aasta alguseks.

Euroopa kultuuripealinna majanduslik mõju

Kultuuripealinn on suursündmus, millel on ka majanduslik mõju. „Tiitliaastal toimuv mõjutab eelnevate kogemuste näitel positiivselt nii siin oõbivate kui ühiepävaturistide arvu, majutus-, toidustus- või transpordiettevõtete käivet, loomemajandust ning teisi tugiteenuste pakkujaid,“ rääkis Priit Mikk.

Kohalikku ettevõtlust toetab see, et kultuuripealinna ürituste ettevalmistamises ja elluviimises osalemine annab vallale ja siin tegutsesvatele asutustele mitmekülgseid võimalusi mainekujunduseks ning väljundeid Tartu 2024 välis- ja riigisisises turunduses ja kommunikatsioonis.

Priit Miku sõnul on kultuuripealinna elluviimine seetõttu pikaajaline investeering. „Võime korraldada rahvusvahelisi üritusi ja kasvanud tuntuus jäävad piirkonnale kasu tooma ka pärast 2024. aasta lõppu,“ osutas Tartu 2024 juht. „Pikaajalised kogemused on näidanud, et just kultuur on parim viis teha maailmas suuremaks nii Setomaa valda ja Lõuna-Eestit kui tervet meie riiki. Meie lähiaja suurim ühine võimalus selleks on Euroopa 2024. aasta kultuuripealinn.“

Reegi maja esimene suvehooaeg

Värskas Örsava järve kõrgel kaldal seisab uhke roheline torni ja paljude akendega maja. Aasta jooksul võisid möödud näha, kuidas aastaid tühjana seisnud vana ja väsinud hoone ajalooks sai ning asendus peagi uue, küll veidi suurema, kuid muidu täpse koopiaga. Usutavasti ka kindral Reek, kes 1926. aastal asutas Värskasse Eesti Kaitseväge Petseri Põhjalaagri ning kelle suveresidentsiks see maja oli, võiks sellise pöördega rahul olla.

Reegi maja on esitatud nii mõnelegi arhitektuuri- kui ka renoveeritud ehitiste konkursile.

Foto: Veiko Linnus

Kindral Reegi maja avati külalastajatele juuni alguses. Aasta on turismisektorile küll üsna keeruline olnud, kuid toredaid külalisi ja põnevaid kohtumisi on jagunud igasse päeva.

Majas toimetavad kaks pere-naist, Helli Kõrnas ja Maarja Tein. Suure maja korrashoidmine ja ürituste ettevalmistamine võtab oma aja, kuid ilma hea sõna ja naeratuseta pole küll ükski klient pidanud lahkuma.

Külalisi on laias laastus kah-

te sorti – need, kes Põhjalaagri ajaloo midagi ei tea, ja teised, kel kohaga oma isiklikum seos. Igatahes maja renoveerimise ja värskel ilme üle rõõmustavad kõik ja peavad seda väga oluliseks. Seda tõendavad ka riigihalduse ministrilt Jaak Aabilt saadud tänukiri Eesti-maa kaunistamise eest ning nominatsioon Muinsuskaitse- ameti aastapreemiade jagami-

sel pärandihoidja kategoorias.

Suve jooksul sattus Värskasse nostalgireisile palju ka neid, kes suved õpetajate laagris veetnud.

Külas käis vanapaar, kelle sõnul suvitasid nad 1980ndatel õpetajate seminari arsti kutsel Paul Lehestiku õue peal ning võtsid osa kõikidest kultuurisündmustest, mis õpetajatele mõeldud olid, kaasa

arvatud paadi peal tehtavatest loengutest jne. Vanapapi: „Me saime Värskas suve jooksul rohkem kultuuri kui Tallinnas terve aasta peale kokku!“

Siia sattus käima ka kauaegne koolidirektor, kes samuti Värskas direktorite täiendõppel käis ja meenutas: „Kell 10 võeti elekter ära, aga Eino ajas oma Moskvišit ette ja pidu käis edasi!“

Paljudel on sellest ajast värvikad mälestusi ning uuel aastal on plaanis Reegi majas korraldada õpetajate seminaril olnud töötajate ja õpetajate kokkutulek-jutuõhtu. Ka see on osa Põhjalaagri ajaloo.

Nii nagu Tallinna linn ei saa kunagi valmis, jagub ka Reegi maja jaoks uusi mõtteid, mida teoks teha. Väljaarendamist ootab õueala ning tahame täiendada ka lastele mõeldud ekspositsiooni osa. Kui suvel on Reegi majast võimalik laenutada jalgrattaid, paate ja vesirattaid, siis nüüd ootame pikisilmi talve, mis kaanetaks Örsava järve ning annaks võimaluse uisulaenutusele.

Eesmärk on ka madalhoogaal külalastajaid Reegi maja juurde tuua ja seetõttu planeerime erinevaid loovus- ning filmiõhtuid.

Samuti on Reegi maja suu-repärane ja õdus koht koolituste, koosolekute, seminaride, filmiõhtute, kontsertide ja muude pidulikimate sündmuste korraldamiseks. Kel seda laadi soov, saab ühendust võtta telefonil 5887 8676 või reegimaja@setomuseum.ee.

Kohtumiseni Reegi majas!
Setomaa Muuseumid

www.setomuseum.ee

Näitusmüügi jaoks oodatakse käsitööd ja talutooteid

Võrumaa Arenduskeskuse eestvedamisel jätkub traditsiooniline Võru maakonna meistrite jõulueelne käsitöö näitusmüük ja talutoodangu turg Tallinnas Toompea lossis ning ministeeriumite ühishoones. Oma toodanguga oleme oodatud kauplemas 3. detsembril ministeeriumite ühishoones toimuvale jõululaadale ja 7.–8. detsembril Riigikogusse. Riigikogus toimub käsitöö näitusmüük juba 20. korda – seega soovime, et meie väljapanekul on juures ka juubelihõngu.

Käsitöö, hoidiste ja talutoodangu kogumine toimub 26.–29. novembrini kell 12–16 Rõuge Kunstikuis (Võru mnt 1, Rõuge). Oma toodangu pakumine tuleb kooskõlastada Lya Veskiga, tel 5552 3366.

Käsitöö puhul on oluline, et näitusmüügile esitatud esemed oleksid kvaliteetsed, omanäolised ning uued. Kodu valmistatud hoidiste ja muu toidukraami pakkuja peab omama veterinaar- ja toiduameti poolt välja antud tunnustamise/teavitamise otsust. Näitusmüügile esitatud kaubast teeb valiku korraldusmeeskond.

Võrumaa Arenduskeskus

Märkamise ja tunnustamise aeg Võru maakonnas

KATRIN VOLMAN
Võrumaa Arenduskeskus

Novembri lõpus, kui tähistatakse kodanikupäeva, on meilgi Võru maakonnas soov esile tõsta kodanikuühiskonna tegemised ja algatused, koostööd ja ühised ettevõtmised. Tunnustame inimesi, kes oma ühiskondliku tegevusega on olnud eeskujuks ning andnud oma panuse Võru maakonna kodanikuühenduste tegemistesse, kiidame ühendusi, kelle tegevus piirkonnas on olnud tänuväärne, väärtustame ettevõtteid, kes on toetanud kodanikuühiskonda, ja valime taas maakonna aasta küla.

Esitatud kandidaat peab vastama vähemalt ühele statuudis välja toodud kriteeriumile.

Võru maakonna tegusa kodaniku tunnustuse saaja:

- omab kogukonnas olulist rolli kas mõtte või tegudega;
- on panustanud piirkonna arengusse;
- on aktiivne ja koostööaldis;
- on kogukonda ühendav;
- on panustanud vähemalt ühe vabaihenduse töösse.

Võru maakonna silmapaistva ühenduse tunnustuse saaja:

- tegevus piirkonnas on olnud tänuväärne;
- on teistele ühendustele eeskujuks;
- on oluliselt aidanud kaasa erinevate sektorite tulemuslikule koostööle.

Kodanikuühiskonda toetanud ettevõtte / ettevõtja tunnustuse saaja:

- on toetanud vabaihen-

duste tegevust rahaliselt või mõnel muul moel;

- on loonud, hoidnud ja/või innustanud koostööd era- ja mittetulundussektori vahel.

Aasta küla / külade piirkonna tunnustuse saaja:

- on olnud positiivse arenguga ja hea külasisese koostööga viimase kolme aasta jooksul;
- on edukalt algatanud ja ellu viinud külaarenduslikke projekte;
- on olnud aktiivsete ühistegevuste korraldaja ning hea näide koostööst kohaliku omavalitsusega;
- on avatud ja tuntud kohalikul ja maakondlikul tasandil.

Kõigi tunnustatavate ja tunnustajate (soovi korral) nimed avaldatakse tänuähki Võrumaa Arenduskeskuse kodulehel.

Tunnustuse andmise otsustab komisjon lähtuvalt esitatud kandidaatidest. Komisjonil on õigus omistada tunnustustele täiendavaid aunimetusi (nt loovuse sütitaja, kogukonna vedur, Võrumaa uuendaja, säravaim tegu jne). Tunnustatud kuulutatakse välja pidulikult tunnustamisüritusel 26. novembril.

Palun anna meile hiljemalt 1. novembriks teada, keda võiksime sel aastal tunnustada, ja pane mõne lausega kirja ka, et miks.

Ankeeti saab täita nii internetis kui ka saata trükitult Võrumaa Arenduskeskuse aadressile Jüri tn 12, Võru linn 65605.

Tunnustamist korraldab ja rahastab Võrumaa Arenduskeskus koostöös Kodanikuühiskonna Sihtkapitaliga.

Terviseameti viis soovitus COVID-19 leviku takistamiseks

- Kui olete olnud kokkupuutes inimesega, kellel on sümptomid (nt köha, nohu, palavik, kurguvalu), või inimesega, kes on minemas testile või ootab testi tulemust, siis ennetavalt andke sellest teada oma vahetule juhile, alluvatele ja töökaaslastele ning neile, kellel on olnud Teiega lähikontakt (lähemal kui 2 m üle 15 minuti või füüsilise kokkupuude, nt kätlemine). Lisaks jääge kuni asjaolude selgumiseni eneseisolatsiooni.
- Te ei pea jääma eneseisolatsiooni ega kaardistama enda lähikontakte, kui olete olnud kokkupuutes nakatunud inimese lähikontaktsega, st kui Te olete lähikontaktse lähikontakt.
- Kui kahtlustate, et võite olla nakatunud, ja ootate testitulemust, siis koostage esimesel

võimalusel nimekiri inimestest, kellega olite lähikontaktis alates 48 h enne sümptomite teket või 48 h enne testi tulemust (kui ei ole sümptomeid). Testi tulemust oodates püsige eneseisolatsioonis.

- Kui selgub, et olete nakatunud, siis edastage lähikontaktide nimekiri (ees- ja perekonnanimi, telefoninumber ja võimalusel ka e-posti aadress ning isikukood) Terviseameti töötajale, kes Teile helistab ja annab juhised, kuhu nimekiri edastada. Seejärel võite teavitada ise oma nimekirjas olevaid isikuid, kui Te seda veel ei ole teinud.
- Kui Teie või Teiega kokkupuutes olnud isiku testitulemus osutub negatiivseks, siis teavitage ka sellest oma lähikontakte.

Allikas: Terviseamet

OK Peko orienteerujad täiendasid oma medaliarvet

Sellesuvised viimased orienteerumise medalid jagati välja Järvamaal Mägede külas, kus võisteldi pikal rajal. Värskas OK Peko täiendas oma selleaastast medalisaaki tublisti.

REIN ZAITSEV

Eesti meistritiitli võitis meeste põhiklassis Kristo Heinmann, naiste põhiklassis saavutas kolmanda koha Emily Raudkepp. Noortest tulid Eesti meistriks Olle Ilmar Jaama M16 vanuseklassis ja Mihkel Mahla M18 vanuseklassis. Teise koha saavutas N20 vanuseklassis Mari Linnus. Peko veteranid võitsid kolm hõbemedalit: Ingrid Kala N50, Ain Fjodorov M45 ja Paavo Rõigas M50 vanuseklassis.

Orienteerujaid ootab ees talvehooaeg suusaorienteerumises. Kui detsembrikuised lumeolud võimaldavad, võisteldakse Eesti meistrivõistluste medalitele veel sellel aastal.

Läheneva talve suursündmuseks kujunevad 22.–

Meeste põhiklassi esikolmik: (vasakult) Kenny Kivikas, Kristo Heinmann ja Tõnis Laugesaar.

Foto: erakogu

28. veebruarini Käärikul toimuvad suusaorienteerumise maailmameistrivõistlused ning samal ajal ja kohas peetakse ka juunioride MM ja noorte EM. Peko klubi liikmed loodavad kodustel tiitlivõistlustel esineda edukalt ja Peko

klubi kui võistluste peakorraldaja pakkuda osalejatele kogu maailmast hästi korraldatud võistlust.

Setomaa vald tunnustab spordivaldkonna tegijaid ja toetajaid

Tänavu toimub esmakordselt spordivaldkonnas nii tiptasemel kui harrastajatena tegelejatele tänuüritus. See saab teoks, kui pandeemia olukord lubab, 14. detsembril algusega kell 18. Tänuürituse toimumispaik on esialgu täpsustamisel.

„Kuigi Setomaa vald on rahvaarvult väike, tegelevad Setomaa valla elanikud edukalt nii orienteerumise, korvpalli, võrkpalli, jalgpalli, kergejõustiku, rattasõidu, vibulaskmise, motosporti, mälumängu kui ka male ja kabe ning paljude muude spordialadega ning nende tegevus väärib nii tähelepanu kui tunnustamist,“ sõnas Setomaa vallavanem Raul Kudre.

Setomaa valla spordivaldkonna tänuüritusel saavad tunnustuse nii noored, täiskasvanud kui ka tublid veteransportlased. Lisaks tublidele sportlastele tunnustatakse tänuüritusel treenereid ja juhendajaid ning eestvedajaid, erinevatel spordiüritustel Setomaa valda esindanud inimesi, Setomaa valla spordi toetajaid, sponsoreid, koostööpartnereid, fänne ning spordikohtunikke.

Täpsem info ja kutsed üritusele saadetakse asjaosalistele otse.

Setomaa vallavalitsus

Mi man om, midä uuri'

RAUDOJAAHTO

Keväjä tetti Verskah Ōrsava järve korgõ perve pääl vallalō Nikolai Reegi innine suvõma-ja – parhilla' kand tä külastuskeskusõ nimme. Ka Seto Instituut saiõ sinnä' hindäle tarökösõ. Lisast tetti meele ülesandõst avatu raamadukogõ jaost kokko otsi' ja lugõmisõst vällä panda' nii pallõ, ku saa, sääntsit raamatit, mis om vällä ant seto keeleh, om kirotoõ Setomaa kotalõ. Om tuust sõs loodus, kultuur vai hoopis juturamadu'. Niimuudu mi naksigi tuud hüäl meelel kõrraldamma. Om jo Instituudi ülest ülesandõst lisast tiidustüü koordineerimisõlõ säet ka tiidmisi alalõhoitminõ, kokkokorjainõ, Setomaa-lõ tagasituuminõ ja inemiisile tutvastegemine.

Tuud õks tiidäs, õt mi olõ kuvvõl viimätsel aastagal kuningriigipääl vällä andnu avvuhindu paari viimäse aastaga juusult tett parõbilõ korgõkooli lõputüü tegijile. Timahava tunstõdi parõbast Lepiku Joonatani tüü „Tsäsõna kavandamine ja ehitamine Kikkasepa tallu“, viil märgiti ar' Metsa Meeli „Ōuesõpe mobiilse tehnoloogia abil Saatse avastusraja näitel“ ja Valgma Hendriku tüü „Eksitaja Eesti rahvausandõd eksitajakogemuse muutumise ajast Setomaa pärimuse näitel“.

Säänest muudu mi proomõ õks veedkese tutvasta' sääntsit sõäl om, õt kas om kontsert vai pidoõdak. Oll kiräh pidoõdak ja tuu sis and julgust minnã. Nelã latsõ massinahe saaminõ, vaia minevã varustuõ õteh pakminõ ja seto rõvihe säädmindõ om paras kamandaminõ, a tahtmindõ pidolõ minnã' oll suur. Poisi' olli' suvitsõh pillilaaagrih opnu' karmoskal mängmã õtte udmurdi pilliluku ja tahtsõ' no' väiga' nätä peris udmurto mängmãh tuud sanna luku ja mi katõaastaganõ Laglõkonõ taht üle kõgõ „pidõtada“.

Mi jäi tsuut ildast, joudsõ alostuskõnnõ aost ja kipsi hinnãst saina viirde tuulõ pääl istma. Ku alostusjuu' sai' ar' peetüs, tull tervtõslaul leelõkooril. Laglõ hõigas: „Nakami pääl!“ A kõik istõ' ja kulssi' ja leelokuur esini. Midã mulgi' üle jäi, ma ütli latsilõ: „Parhilla' mi istu ja kullõ“. Sis anti esinõmisõ kõrd udmurdõlõ. Karmoskarõitmi' naks' helisõmã. Laglõ karas mu üsãst püsü ja hõigas üle saali: „Nakami no' pääl!“ A naka-as pääl, oll jãl' kontsert, kõik istõ' ja kulssi'

sit uurmisi ni tiidustõid aasatit kokko kořanu ja takah ajanu. Ōt Reegi majah anti meele hulga ruumi, ollegi võimalus nuu' ar' trükki' ja vällä panda'. Mi ooda raamadukokko kaema kõiki, kiã tahtva' sääntsit töid lukõ' ja uuri'. Ku om vaia, avida ka mano otsi', ku määntsegi' teema' huvtasõ'.

Mis meil sõs olõmah om?

Proomigi siih veedkese tutvusta', mis meil sõs olõmah om. Kõigi töie päälkirã, mis om meil olõmah ja vällä trükkit, om ar' tuudu Instituudi kodolehe pääl – www.setoinstituut.ee/uliopilastoode-kogu/.

Ku minnã' aoluuh tagasi, sõs edimãtse' sääntse' koolitüü' tetti edimãtse vabariigi aigu. Tuud aigu uuriti, kuis piiri veereh elo lätt, loodustiidüs ja etnograafia olli' niisamãtõ nuu', midã rohkõba uuriti. Hallõ om tuust, õt sääntsit töid olõ mi õnnõ õtsigu' kãtte saanu. A midãgi õks.

Põnõvaba', midã uuri', om 1933. aastagal Kiisa Karli kirotoõ kursõsõtüü „Usuelu Setus“ vai hoopis Eslase Eduardi 1934. aastagal kirotoõ diplomitüü „Petserimaa kogukondade metsad“. Unõhtada' saa-i Setomaa miist Rømmeli Nikolaid, kiã joudsõ uuri' hulga põnõvit teemasit ja pallõ ka kirja panda', mi raamadukogõh näütusest saat lukõ' timã 1933. aastaga keskastmõ-seminari tüü „Usundi-alane sõnavara Setumaalt“.

Pãält tõist ilmasõta naati rohkõba huvvi tundma keele vasta. Oll' jo sääne aig, õt

Tiidustüüde kogo Seto Instituudih.

Raudoja Ahto pilt

pidi väega ette kaema, määntse teemaga tegelet. Tuust aost om põnõvap tüü, midã saat uuri', Musta Mari 1946. aastaga diplomitüü „Vene laensõnad setu murdes. Setuvene“ vai hoopis Nelke Lehete 1957. aastaga diplomitüü „Eesti keele õpetamisel esinevaid raskusi Pankjavitsa 7-a. koolis (setu murrakualal)“. Tuud aigu naksã ka Setomaalt peri uurjit pääl kasuma ja mu tiidã' edimãtse kandidãditüü „Народные песни сету“ kaits Moskva Konservatooriumih 1953 Garšneki Anatoli.

Lãts veedkese aigu müüdã ja 1983. aastagal tekã Tartu Ūlikoolih doktoritüü seto kalend-

rist Hao Paul. Timã tüü nimest om „Аграрная обрядность и берования сету“. Tuul aol tetti doktoritüü vinne keeleh, niimuudu om ka Piho Mare 1997. aastagal Peterburih kaitsõ tüü „Металлические украшения сету (XIX–XX вв.)“ vinne keeleh.

Vahtsõ' teema', midã uuri'

Tull' vahtsõst Eesti Vabariik ja naati rohkõpa uurma vannõ juttõ ja perimust, näütusest sääntse bakalaurõsõtüü ku „Saatse kirikuga seotud pärimuse varieerumine 19. sajandi lõpust 20. sajandi lõpuni“

kiroõ 2013. aastagal Soolinnu Sirli.

Tull' pääl vahtsõ' teema', midã uuri' – Verska sanatoorium, latsi oppaminõ, uma keeline kirjõndus ni teatri. Vai hoopis sääne tüü, koh om hulga materjali Setomaa kotalõ: Alti Ode 2014 kirotoõ bakalaurõsõtüü „Eetri tarvitamine Eestis“.

Hüã miil om ka tuust, õt viimãtsil aastagil om naat uurma rohkõpa näpotüüd ja tuust bakalaurõsõ-ku eski magistrõtõid kirotamma. Näütõst või tuuva' 2019 Tartu Ūlikooli Viljandi Kultuuriakadeemiah Andresoni Sigre kaitsõ magistrõtüü „Seto niplispits:

tehnoloogia ja iseloomulikud jooned 19. sajandil. Õpetamine ja tutvustamine tänapäeval“.

Siih om vällä tuud õnnõ õtsigu', midã mi man saat uuri'. Ōga nätlõ proomi midãgi mano saia' ja raamadukogõ kasus. Minevã nõdãli lõpuh oll vällä trükkit kirõtõid päält 130.

Hüã lugõja', ku ti tiãt, koh võisi viil olla' Setomaa kotalõ tetti uurmisi, koolitõid, kirãtükke, sõs olkõ' hüã' ni anko' meele tiidã'. Tuu või olla' õtskõik määntseh keeleh, olkõ' tuu sõs eesti, seto, vinne vai hoopis inglise kiil.

Tulkõ' õks ka eis' Seto Instituudilõ Reegi majja küllã, mi man om, midã uuri'.

Nakami pääl!

VALGU MEEL

Mi kõve uma nelãlatsõlitsõ perrega' hõimupãivi pidoõdagul. Inne minekit kai hoolõga', õt kuvvamuudu ja mããne olõmindõ säääl om, õt kas om kontsert vai pidoõdak. Oll kiräh pidoõdak ja tuu sis and julgust minnã. Nelã latsõ massinahe saaminõ, vaia minevã varustuõ õteh pakminõ ja seto rõvihe säädmindõ om paras kamandaminõ, a tahtmindõ pidolõ minnã' oll suur. Poisi' olli' suvitsõh pillilaaagrih opnu' karmoskal mängmã õtte udmurdi pilliluku ja tahtsõ' no' väiga' nätä peris udmurto mängmãh tuud sanna luku ja mi katõaastaganõ Laglõkonõ taht üle kõgõ „pidõtada“.

Mi jäi tsuut ildast, joudsõ alostuskõnnõ aost ja kipsi hinnãst saina viirde tuulõ pääl istma. Ku alostusjuu' sai' ar' peetüs, tull tervtõslaul leelõkooril. Laglõ hõigas: „Nakami pääl!“ A kõik istõ' ja kulssi' ja leelokuur esini. Midã mulgi' üle jäi, ma ütli latsilõ: „Parhilla' mi istu ja kullõ“. Sis anti esinõmisõ kõrd udmurdõlõ. Karmoskarõitmi' naks' helisõmã. Laglõ karas mu üsãst püsü ja hõigas üle saali: „Nakami no' pääl!“ A naka-as pääl, oll jãl' kontsert, kõik istõ' ja kulssi'

ja mi proomõ ummi latsi hillã hoita'. Sis lõudse Laglõ hindãle sõbrakõsõ ja õh tuud hüvãmiilt, sõbrakõnõ oll valms „kõrraga' pääl nakkamma“ ja kuts Laglõkõsõ juuskma. Kõrraga' tull mano viil kol' tüdrokõist. Udmurdi' lauli' ja tandõsõ' ja latsõ' joosi' saali piteh ja kiuhsõ'. Ma olli väiga' rahu ja mul oll hüã miil, õt perãkõrã lætt pido kauma.

Tull miilde mu hindã latsõigã

Mullõ tull miilde mu hindã latsõigã. 30 aastaga iist olli ma' tuu väigõkõnõ verevã kleidikesegã tüdrokõnõ, kiã soomõ-ugri ja seto pita aigu ummi sõbrakõisõigã lustõ. Tuu om mu ello väiga' pallõ mõotanu'. Ma olõ tenolik ummilõ vanõbilõ, õt nã tuulaiga võti' vaivas latsõiga' kotõst vällä minnã. Nuil hõimupital joostõllõh om mullõ kõrvo jããnu' seto laul, Mordva miihilaul, Udmurdi' tandõsaapidõ kopsminõ ja õtehhaardva' karmoskahelü'. Tuu tunnoh kuts minnu elãmã Setomaa-lõ, tuu energia tõmbõs minnu seto laulu laulma ja vanna lõõdsamãngu uurma.

A sis naks' udmurdi' laulma hillebãt ballaadi, latsi hõllü tuu meeolõmuutus pidurda-as ja nõide lustminõ nakas

Vãiko' kullõja' udmurdi laulu lainõ pääl.

Rohtla Svetlana pilt

olõma ebaviisakas. Toomas püüd Laglõ kinni ja læts timãga' alla rõivahoitu, õt latsi helü' kontserti sekãsis-i. Ma võti virisevã vãikolatsõkõsõ ja lætsi tõistõ tarrõ timmã magama hãltãmã. Nii mi säääl sis pidõtsi, Toomas rõivõhoiuh ja ma' helikindlah kõrvõlõhõ. Tull mõtõh, õt kas õks tasõsi kõhalõ tulla', latsil oll järgãmãne päiv koolipãiv, kell oll jo puul õtesã ja kontserdi jago taha-as kuvvagi' muudu læbi saia'. Vaest piã ar' kodo minevã, liisnalt keerolinõ om latsiga' kontserdilõ kauminõ. Ma sai

vãikolatsõ ar' magama ja lætsi saali tagasi. Jãrgãmãne seto kuur esini. Võti Laglõ õskã ja mi kulssi leelokuuri. Laglõ ütõl: „Lããmi ka' sinnã!“ Jãl' pũvvi seletã, õt parhilla' saia. Ma lauli eis' pingi pääl istõh õteh, ku kõrraga' panni tãhele, õt ka' Laglõ pruum iistõtõlõjã perrã õteh laulta'. Tuu oll edimãist kõrda, ku tã seto laulu õteh nakas laulma. Mul oll hüã miil, a ka' kurvalinõ tuu saisu õle. Ma tundõs, õt nii nõõ' asã piãsi-i olõõ.

Latsi olõ-õs pido pääl pallõ, õnne nelli pereht oll tulnu' lat-

õiga'. Tõõsõ' perrõ olli' tõks jo arvu saanu', õt kultuuriõtõtõsil õlõ-õi latsõiga' lihtsa.

Leelokuur esini järgãmãtse lauluga'. Sõokõrd tsõõrih, nã õlõ-õs ria pääl. Mi võti sõbrannaga' õtsõõdõ vasta, mi inãp kullõ-õi, mi læã ka' tsõõri laulma. Üts julgõ naane tull viil. Nakas jo kujonõma, mi lauli tsõõri püürã laulu ja tandõsõ. Latsõ' jãl' joostõli' ja naari'. Mi poisi' olli' pilli' õteh võtnu', õt vaest saa tandõso jaõs mãngi'. Ja sis kuulõtõdi vällä: „Teelõ esines Valgu perrẽansambli.“ Jãl' kontsert. „Mi mãngi tandõso jaõs, õtel Toomas. Ja rahvas læts tandõsma. Poiskõisil oll hüã miil, õt nã sai' pilli mãngi'. Mãnge' kats luku, sis tull järgãmãtse kollektiivi kõrd. A edesi læts jo hããst, järgãmãtse esinejã mãnge' ka' tandõso jaõs ja poisi' võti' pilli' ja lætsi' tutvõ lugõõ õteh mãngmã. No' nakaski' päälõ pido!

Kõik olli' rahu

Udmurdi' kutsi' hindã tãndsã pruumã, poisi' kai' suuri silmõiga' Udmurdi' karmoskamãngjõdõ mãngustiili ja tei' õteh Udmurdi' tsõõrimãngõh. Laglõkõnõ juusk sõbrakõisõigã kõgõ tuu kultuuri vãihõlõ ja kõigil oll hũãmiilõ ja kõik olli' rahu. Ku pido læbi sai ja mi naks' ar' minemã, tull õts vana naane mi mano ja õtel: „Nii hüã oll! Nii ku vanastõ, latsõ' joostõlõsõ' ja suuro' tandõsva!“ Kodo sõitõh õtõli' poiskõsõ', õt oll

hüã kogõmus. Ōdagõ sõngü minneh õhas noorõp poig silmi' helgeh: „Kül' tuu vãrehtimãng õll tsãrrõ!“

Ma eis' olõ ummi latsi pääl nõnnü', õt kultuuri oppamisõst om veidõ kassu, latsõ' opva' kullõldõh ja perrã tõtõh. Mi õlõ-õi kunagi' Laglõõ opãnu' seto tãndsõsamma, a tã tund essõimãldã' ar' seto kãrgusõ ja tuud kuulõdõ lætt väigõkõisõ jãlgu mũtsãtõh kãrgust kãrgamma. Ku vannõ seto naisõ kãest kiõüsüdã', õt ku vanalt nimã' naks' seto leelõõ opma vai kiã nõile tãndsã õpas, sis nã õtlese': „Kiãki' oppã-as latsi, latsõ' eis' lauli.“ No' ka' laulva' eis', kiãki' oppã-ai, a laulva' Taugarit vai Alan Walkerit.

Kinkalõ mi tii kultuuriõsõmõisi? Kas om tãhtsã murõht tunda', õt tãüskõsõnõ saasi' rahuh kullõldõ, vai om suurõp murõh, ku latsõ' tãhã-ai inãp mi pidõsilõ tulla'? Vaia om mõlõbat, ka' kullõmis-kontserte, õga pill õlõ-õi karmoska, mia kõigist õle mãng, ja õga laul õlõ-õi pidõlõ. A tulõ meelh pitã', kullõmiskontserti om kül' hüã kullõlda', a annã-ai kultuuri edesi. Kultuuri kandva' edesi latsõ', latsilõ jããs kultuur kõljõ kultuuriõh elleh, eis' õteh tõtõh ja ummi vanõbidõ perrã õllõh. Lãsõmi sis latsilõ perrõ kultuuri. Nakami kõrraga' päälõ! Teemi sõãnestmuudu, õt om veidebã esinõmisi ja inãbã pita. Meil om vaia eis' iihkuio nõidãdã' ja laskõ latsilõ miika' õteh olla'.

Maailmalõpp

MERCA

Soo aasta pidi tuu kimmält tuloma. Kõõ Senni sõbra' kõnõliva' tollõst.

„Eiski Piiblih om Ilmalõpu aig kiräh,“ sellät Olli kimmält. „Õnnõ tulõ mõista' üles otsi' tuu õigõ kotus.“

„A kuismuudu tuu Maailmalõpp tulõ?“ tundõ Alli huvvi.

„Kohki tähti takah om üts hirmus planiit Nubru vai Nibru vai Nabra ...“

„Mis tollõ Nabraga viil om?“ hiitü Aime õkva ar'.

„Määndse Nabraga?“

„Suurkõivo Nabraga.“

„Olõ-i timäga miäkit, õga ma' Nabrast kõnõlõ-i, a ütest planiidist. Kõnõldas, õt tulõ Maalõ pääl nigu suur pomm.“

„Nabra vai?“ küüsse Aime. „Timä om jo tsilfokõnõ ja sündsä inemine.“

Olli käänd' silmä' taiva poolõ: „Mitte Nabra, a Nibru vai Nubru ... NIBURU. Niburu oll' tollõ planiidi nimi!“

„Ja mis tuu Niburu sõs tege?“ tund' Senni huvvi.

„Pass kohki tõisi planiite takah, kiil räbähkil, uut uma õigõ aiga ja sõs tulõ Maalõ külge nigu marupini!“

„Või, taivakõnõ!“

„A koh sõs Jummal om? Kas timä toda Niburut ar hoita' saa-i?“

„Soo vaest omgi Jumala plaan,“ arvas Aime. „Inemise' omma' umbõlõ hõelast ja patatsõst lännü.“

„Jummal sai joba verevide aigu otsa, miä timäl inämp inemiisist ...“ pomisi Senni.

„Ja tuuperast saatki Jummal Niburu!“ lõpõ Olli võidukalt.

Naasõ olliva' pisu ao vaiki, õgaütel uma nättüs tollõst, kuismuudu Ilmalõpp tulõ. Aime näkk Suurkõivo Nabra näoga pommi taivast tulõvat, kiä hirmsahe rüüke ja suuri hambidõga Maad haugaõ, ni puupuru ja muld linnaõ õnnõ. Leidalõ, kiä oll' vähäse jutoga inemine, heiästü kistmäldä suur saluut, miä maaha sat-

tõh kõõ elo ar' palotas. A ilosa' olliva' nuu' raketi' ja värmilidse'! Senni jaost läts taivas valuvalgõst, nigu olõs miljuun Pääväkerra' ütekõrraga taivah. „Niimuudu kirjeldädi tuuma-pommi,“ mõtõl' naanõ. Õnnõ Olli tiidse kimmält, õt Niburu trajektuur juusk Maapallist läbi ni tõmbas timä üte jutiga pääaigu poolõst.

„A kas mõni inemine kuiki alalõ kah jääse?“ küüsse viimäte Leida.

„Piiblih ollõv tuu kah ar' sellätõdüs,“ tiidse Olli. „Om üts kimmäs arv inemiisi, kiä' ar' pätetäs ja soo planiidi päält minemä viiäs.“

„Kiä pät? Kas Jummal vai?“ tahtõ Aime tiidä'.

„Ul', Jummal sai verevide tulõkõiga hukka,“ sellät Alli. „A taivah om tõisigi. Vai taivastõ takah ...“

„Jummal om igävene!“ põrof Aime.

„Piiblih om kiräh, õt kiäki saa-i õigõhõ Jumalalõ otsa kaia', timä saat uma hingele õgalõ poolõ. Ja inimkunna meelest om jo niimuudu, õt ku kiäki taivast tulõ, piävä' täl siiva' säläh olõma,“ kõnõl' Olli. „A parhillsõl aol om tiidä', õt taivast vai taivastõ takast tulõva' ... UFO!“

„Aagu-i häüssi,“ sehvel'd Aime. „Hah,“ visas Olli pää sälga. „Piiblih om kiräh, õt hingilõ omma' valgõ' rõõva' säläh, a kosmonaudi' piätki kosmosõh valgõt kahvandrit kandma, õt mitte kiiritüst saia'. Valgõ hiit jo valgusõ ja muu' kiire' tagasi!“

Senni nakaõ naardma: „Mälehtädi, midä tulõ tetä' tuumarunnäku aol? Võta' valgõ' sängüpalai umbre ja naka' hillaikõistõ surnuaia poolõ ruupamma.“

Olli kõnõl' viil pikält Ilmalõppust ja UFOdõst. Paaba' rüübässivä' tsäiu ja võtiva' pisu verevät likõõri, nii uma kats putlikõist tsilgutivä' ar'. Õgastahas tiidse Olli täpsält ka kuupäivä, kunas tuu Lõpp

Riitsaarõ Evari pilt

tulõma piäs.

Sennile jäi tuu UFO jutt kangõhõ hinge pääl. Viinakuu-oktoobri oll' kätte joudnu ni varsti pidi tuu lõpp ka tulõma. Kimmält. Tollõ, õt septembri kuupäiv läts üle, a juhtu-s miäkit – Ilm saiõ ku inne.

Senni rüübäs küümlitsäiu: tuu rahostas ja praavitas seedümist. Kõtt käve õks läbi ja ... Küümlitsäi maidsas Sennile kah. Vehvermintõs oll' kah hüä, a muudsa ao hambapas-tadõ siseh muud nigu õigõhõ olõsiki-i, tuuperäst taht jo inemine määnestki tõistmuudu mekki ni lõhmuõhäätsmetsäi oll' Sennile õnnõ makõrõvvas. Pühapäävätsäi.

Sennikõnõ istõs kõõgi aknõ all. Väläh oll' jo pümme. Serbähtäs uma küümlitsäiu ja kõrraga tull' miilde Ul'-Ulka. Tiiä-i mille!

Ul'-Ulkal oll' papist tordikarbit tettü' kübära' pääh ja vanust aknõrõivist kleidi' säläh, mulk mulgu pääl, a tõõnõkõrd paistu iho kah tükülde vällä. Timäl olliva' tindipleiätsiga otsaeditse pääl joonistõdu vibukulmu' ni süämekujolinõ verrev suu. Kõnõldi, õt

Ulka läts ullist päält tuud, ku verevide polk timmä väelüsi võtsõ, a tõõsõ' jäl', õt ollõv olnu hoobist Vööbsuh pordik. Sääl Salosaarõ pääl vai nii. Tah olnu' jo lodjapriistan, kõrdsu' ja löbumaja'.

Sennile tull' miilde, õt ku tä latskõnõ oll' – katstöist-kollõst, istõs Ul'-Ulka kõrd bus-sih timä kõrõva ja nakaõ salahuisi kõnõlõmma: „Tiiät, kost latsõ' tulõva?“

Senni raputõ õnnõ hillätsõlt pääd.

„Hah, sa arvat, õt haiglast vai naasõ seest, a tuu olõ-i nii! Latsi toova' linnuki! Linnuki' tulõva' maa pääl, säält tulõva' vällä soldani' ja ohvitsiiri' ja näil omma' latsõ' üteh. Ja nimä' andva' õgäüle, kual latsõ märk otsa iih, uma õigõ latsõ kätte. Piä' meelet: Päikõ, Kuu, tähe' ja pilve' – nuu kõik omma' papõrdõga linnuki!“

„Või-olla' oll' Ul'-Ulka määnegi UFO-kõgõmus,“ mõtõl' Senni. „Timä tordikarpõ-kübära' näiva' kah kuiki ... skahvandi kiivridõ muudu vällä. Ja talvõl käve tä valgõst värmit vuhvaikaga, miä nättüs ku USA astronautõ skahvandi.“

Senni rüübäs tsäiu. „A kohe

Ul'-Ulka kattõ? Säitsmõkõmne tõõsõl kohki. Mälehtä-i, õt olõs koolnu vai olõs kiäki kõnõlnu, õt hukka sai. A vaest viidi määndsehegi haigõmaj- ja ...“

Sennile nättüs kuiki, kuis tulõva' valgõst massinast vällä valgõ' inemise', kiä' võtva' hilläköistõ Ul'-Ulka kässist kinni, veeväh' tä üteh ni valgõ innitsõaolinõ kiirabimasin nõsõs taivahe, koh om valuvalgõ.

Senni tõmmas kahmõhtunult küümlitsäiu kõrri ja nakaõ lakkõstõ. Tarõ aknast paisu sisse valuvalgõ kiir – lumja ni andsak. Valgus tandsõ müüdä tarõsainu, oll' valgõmp ku suvõpääväl, sõs jäi saisma Senni hiitünü palõ pääl.

„Niih,“ mõtõl' naanõ. „Nimä' ommava' siih. Tulliva' mul-lõ perrä, päästmä minno ar' Maailmalõppust!“

„Ma tulõ, ma tulõ!“ hõigaõ Sennikõnõ. „Uutkõ veido!“ Naanõ tormaõ kohvit kokko pandma.

„Tiiä-i, kas Ul'-Ulka om kah sääl kohkil,“ mõtõl' Senni, ku sängüpalajit ja ihomõssu kokko kõraõs.

„Hambahari, hambapas-

ta, kümme siipi. Vaest tulõ talvõrõiva' kah üteh võtta'? Ul' olõ, Sennikõnõ, õga sinno Tsiberihe viia-i. A kiä tuud tiid, määne sääl tõõsõ planiidi pääl tuu kliima om,“ hiitü naanõ ja visas paksu talvõjopi tsu-madanni. Kõgõ pääl lätsivä' viil süämerohe', liigestesalv, paprõkoti' küümlidõ ja lõhmu-sõhäätsmidõga ni purk mett. Sõs oll' Senni valmis ja pand' padava'i ussõst vällä.

Üle oro, tõistpuul järve mürisi miäki ja hiif õgalõ poolõ valuvalgõt kiirt. Paabakõnõ saiõ tarõ iih suurõ tsu-madanniga ku ul', rehõ kässiga ni tahtõ UFOlõ kangõhõ märki anda', kohe tulla', a tuu ai mõtsa vaihõl määnestki umma asja, panõ-s Sennikõist täheleghi.

Hummokust olliva' harvesteri' mõtsajupikõsõ tõispuul orgo tävveste maaha võtnü'. Palgivirna' õnnõ saiseva' tii veereh, arvidämist uutmah.

„Kagos omma' saadana,“ kurohtas Senni. „Säändse hüä seenemõtsa tõõksõva' segi. Kost ma no' haavaporovikka saa ...“

A Maailmalõpp jäi jälki tulõmalda.

Kõrva-rõnga'

MERCA

Mamma puhtast mõst mõsu oll' vafokahtusõ iih tooli pääl le kokko lapatu. Ma' istõs õnnõ alopõkstega nailõ otsa ja naksi hiussit värmmä. Sai no' pisu aigo pää kallal toimõnda-da', ku persest ni kintsõ päält nakaõ kangõhõ süütmä. Kaiõ ala: müüdä mu pallast iho sessendellevä' mäantsegi' tsillõkõsõ' putuski' – haha' ja jutilidõsõ'.

„Imä, tulõ' kaema,“ hõigassi ma tõõsõ tarõ poolõ.

„Kiä' naa' säändse' omma?“ küüsse ma, ku edivanõmp peräle sai.

Imä lei näost plassist: „Tiiä'. Rõivatäiä'. Kost sa' naa' sait?“

„Mamma mõsu pääl istõ.“

Imä nakaõ kipõstõ mamma röivit lapma: massinah puhtast mõst mõsu vaihõl õnnõ kidisi satikist.

„Merle, tuu' vannitarõst suur värmisõ pott ja lasõ' hinnäst duõsiga üle!“

Ma krõksahti küüsi vaihõl mõnõ satika katski. Teivä' piä-aigu säänest hellü ku päättäiä', a hillätsempält.

Imä topsõ mamma pulsti' suurdõ potti ni pand' gaasipliita pääl kiimä, sõs kõlist esäle tiiü mano ja nakaõ röivaga kaetu puutooli millimetre-millimetriitri üle kaema. Lõvvä-s tä säält üttegi satikat. Õnnõst.

Õdagu põrotiva' vanõmba' joonõlt Laagrihe, mamma mano. Vanaimakõnõ oll' tollõst aost nii viletsäst jäänü, õt sällülid pääasaliult umah sän-

güh. Klosetih käve õks eis' ja lavva taadõ süütmä tull' kah, a muu aig lamasi teki all, kõgõ pääl viil vana pliikünü ja kulunu jänisenahknõ kask. Mamma säng õnnõ kubisi täiust. Kõgõ hullõmpahe kidisi tuu vana kask. Imä ja esä palotiva' tuu väläh ar'. Kõõ sängüpalaja' ja muu trään, miä and', panti pat-ta kiimä. Mis nä sääl viil teivä', mälehtä-i inämp, a huvtavamp tundu tuu, õt papa ja timä kuõset, miä pääotsaga saiõ vast-ta mamma sängü, oll' satikist tävveste putmalda.

„Ju sõs mul om piä minek,“ oll' mammakõnõ arvanu. „Naa' olõ-i niisamatõ täiä', naa' omma' surma- vai murrõtäiä.“

Mammal oll' õigus. Puultõist kuud päält tuud istõs esä kol' päivä uma armsa ämmä sängü-

veereh. Vanaimäkene vaaksõ jupp aigo hinge: oll'vaihtõpäält tiidvuseh, sõs jalki vafopool-lõl. Viimäte pallõl: „Võtõ' tuu veskikivi mu ronna päält ar!“

Ja läts ... Tuu veskikivi tull' pikäaigsõst tubagukiskmisõst, a katõssakõmmend nelli aastakka oll' eiski tävveste avvulinõ õnnistuminõ.

Nikavva, ku ma mammat mälehtä, kandõ tä kõrvah hõpõraamih ilosa verevä rubi-niga kõrvarõngit. Vöeh, kuis ma näid hindäle himosti; joba peris latsõna. Tollõ kolmõ päivä joosul, ku mammal oll' selgemp hetk, võtsõ tä rõnga' kõrvast, pand' tühjä tikutopsi ni ütäl: „Ülokõnõ, anna' nõõ Merlekesele. Tä om naid kõõ aig hindäle tahtnu.“

A kohe naa' sõs jäivä? Päält

mamma minekit naati kambrit korda tegemä. Tühä' tikutopsi' visati pliita ala ... Nii mullõ kõnõldi.

Olle' mammal kõrvarõnga',

verevi rubiiniga.

Kohes mammakõnõ jäie?

Ar' timä kuuli.

Kohes kõrvarõnga' jäie?

Tikutopsi tsurgati.

Kohes topsikõnõ jäie?

Koldõtullõ hiideti.

Kohes koldõtuli jäie?

Tulõkõnõ tuhast sai.

Kohes tuu tuhõ sai?

Kohes tuu tuhõ sai? Vaest visati vällä ... Puhmu ala, pindre pääl ... Ku pallõ kuuma kannatõs hõpõ? Ku pallõ lammind kannatõs rubiin? Vaest löüd kiäki säält Laagri tarõ takast mulla seest mu mamma helksä' veretsilgä'.

Nuuri ütehhaardminõ mu nuursootska aastagal

TARROSÕ TRIINU-LIIS

Õgal noorõl om uma huvi mändsegi tegevüse vasta, midä tä tege vabal aol ni pühendäs taaha inämb aigu ni mõttit. Õt nuuri vaba aigu sisusta' vai nuuri huvidõl laska' teostuda' ni näidel arõnõda', om meil Setomaal pakutu vällä erinevä' lahendusõ'.

Esites – om luudu nuurikeskusõ'. Nuurikeskustõh omma' õgasugumadsõ' võimalusõ', õt umma aigu sisusta'. Näütest om võimalus mängi' piljardit, elektroonilisi vai mändsitki lavvamänge, tetä' kablakargust vai eiski käsitüüd. Setomaa noortõka' omma' ütids nime all: Setomaa Noorsootõ Keskus, a paiknõsõ' Setomaa eri nulgõh, õt Meremäe nuur pääsi-i sõitma Verskahe, ku om suuvi noortõkah aigu viitä'. Noortõka' omma' Miktamäel, Meremäel ni Verskah, õgah Setomaa suurõmbah küläh om uma nuuri kogonõmisõ kotos olõmah.

Muidogi kõrraldadas noorilõ ka ülesetomaalidsi ütidsit ütütüisi. Ma eis' olõ peri Meremäe-Obinitsa piirkunnast, sõs ma tiia kõgõ parõmbahe, miä sääl om tettü. Näütest om käütü ütehkuuh paintbuuli mängmah, pallõ om olnu' küdsämsi ni kokkamisi, minkõ kaudu noorõ' omma' opnu', kuis edespidi tulõviguh hindäle süvvä' tetä'.

Kindlahe omma' ka tõeõsõ noortõka' olnu' sama tegüsä', sändsenä omma' nä vähembält paistunu' läbi sotsiaalmeedia. Kuuh kõrraldõdi ka Setomaa nuuri suvõpäävä', kost ka eis' osa võti, ni anna tiidä', õt õll' ütõs parembidõst, miä omma' olnu', ni nõsti' lati järgmitsilõ kõrraldajilõ peris korgõst.

Pääl nuurikeskuisi om Setomaa koolõh ni rahvamaioh peris pallõ huviringe. Šoo aasta jaanuarikuu saisuga õll' Setomaa nooril kokko ümbre 40 huviringi, õgah piirkunnah 10 ni pääl. Huviringe om õgasugumatsi: tandsoringi', spordiringi', muusigarini', kokandaringi' ja nii edesi, kõgõ populaarsõmba' paisitu' olõvat DJ-ring, parkuur ni eloring. Piäsi ütlemä, õt õkva kimmäs ni kirriv valik, ku arvõsta' tuud, õt mi olõ õnnõ üts väiko maakotus. Nooril piäsi tegevüisi olõma ni kindlahe om ringeh käüjit ja ütütüisist osavõtjit pallõ! Vai mis ti arvat?

Eis' uma nuursootska aastagal tei ka peris mitmit ütütüisi. Oktoobrikuu kõrraldi suurõ innuga vanigu opitarõ laagri. Tiidse, õt üts probleem om parhillsõl aol tütrigõl pää katmisõga – pää' omma' palja' ni õigõ pääkatõh puudus. Mul hindäl õll' kah siis tuud-aigu lainadu vanik. Mõtli tuu probleemi lahenda' uma opitarõga. Tei reklaami sotsiaalmeediah, näütest nuursootska instagrammi kontol, ni ka jagasi facebookih, õt jövvasi pallõdõlõ info kohalõ. Kirodi ni kõnõli ka viil isikilgult

Nuursootska' Kolossovah.

Riitsaarõ Evari pilt

noorilõ, kiä' võidsõ' huvvi tunda'. Registriimisõ aig nakaš kõik aig lähembähe tulõma, a registriirjit õll' õnnõ kätäüts, ku tuudki. Nii mõnigi kites tuud mõtõt hüst, a lõüdes õks põhjusõ, õt mitte tulla'. Nii mi olligi: ma' ni viil nelli nuurt kolm päivä üteh kipõh vanigu valmstamisõ tüutarõh. Mehilasõ Margit avit meil tetä' tooriku- vai põhjalaadsõ aša, kohe järgmidsõl pääväl naksimi pääl tükmä. Andresoni Sigrepuul õll' põhilinõ tüü tegeiminõ ni ao viitminõ. Suur teno nailõ katõlõ naasõlõ uma toetusõ ni abi iist. Opitarõ lõpust sai õgaüts valmis umalõ vanigu, midä noorõ' nüüd auga kandva'. Olõ tšuuettunu, õt rohkõmb nuuri huvvi üles õs näütä' ja võimalust piä masulda' hindäle päävänik tetä' ar õs kasuta'.

Matka tagasidõ õll' hüä

Talvõ aigu ma kõrraldi üte matka. Tuu olõ-s aamõtlik, a säändsele vähembäle grupilõ nigu proomikük tulõvad-sõ ao jaost, õt nätä', kas sääne plaan toimis. Matka marsruut õll' sääne: alostimõ Luhamaa Vabadussõa mälestüskivi mant, kõndsõmi läbi Juudakunnu Mieksehe ni Mieksest Meremäe torni mano. Kokko vallutimi Kivitii mäe, Maaniidümäe, sõs Miekseh Tooro-

simäe ni Jaanimäe. Võisi üldä', õt kävemi müüdä korgõmbit kotusit. Grupih õll' meid kokko kohkil 10 – olõ-s liisna pallõ õga liisna veidõ – õkva paras. Matkajidõ siäh õlli' näütest Huigõ Annabel, Linnusõ Mari ni Anni, vahtsõnõ nuursootska Ausma Margit ni tõeõsõ'. Alostusõh õll' üteh ka Hörna Aarõ, kiä' õll' nigu turvamiis, a päälõ mõnõ kilomeetri käümist meid ummapääd jätf. Nii mi kuuh kõmpõsõ läbi lumidsõ mõtsa müüdä kontrolljuunt ni näimi, ku illos om õks Setomaa. Vaihöpääl teimi ka pausi, õt kõttu täütä' ja jalgu puhada', proomõ ka lõkõt tetä' – tull' eski vällä ni palli mõnõ ao. Matka tagasidõ õll' hüä ni oodõtas, kunas järgminõ tulõ.

Suvõl tei viil fotokoolitusõ opitarõ, minka juhõndajast tull' Linnusõ Veiko. Jagasi huvitavat infot, midä saie kõrva taadõ panda'. No jälki, nigu selgest taivast, mino imestüest õll' registriirjit veidõ. Mõtli küll, õt noorilõ pakk fotografia huvvi, päälõgi opitarõ õll' jälki massulda ni päälõ oskuisi ni tiidmisi sai' noorõ' kõtu kimmält täüs hüäst ni parõmbast. Kokko tull' edimädsel pääväl 10 inemist, a kolmandast pääväst õll' perrä jäänü õnnõ nelli. Muidoki õll' õgal pääväl eis' teema. Kolmandast pääväst jäi drooni teema, sõs mille tuu droon ebahuvtav om, kas tõtõtõ om üle Setomaa

Linnusalk: päiv, pilve' ja linnuki'.

Tuplitsa Sveni pilt

kokko õnnõ nelli nuurt, kedä huvtas droonimaailm? Tei reklaami hindä meelest peris kimmält, a ku pallõ tuust noorilõ kohalõ jõudsõ, tuud tiia-i.

Kõrraldi ka fotokonkursi, säält võtf osa ka ala 10 inemissõ, hallõ õll'.

Mille nuu' arvu' omma' ni väiko? Kas nuuri töömeeli huvta-i nõo' teema' vai asi om nuuri laiskusõh? Kas om ka sääntsõit nuuri, kiä' õi mõista' uma vaba aoga midägi tetä' õga taha-i minkõgagi tegeledä'?

Vaest om ütütüisi liisna pallõ?

Mõtli tuu päälõ. Põhjusi om kindlahe mitmit, a ütõs mõtõh õll' tõisist üle – vaest om näid ütütüisi (säälhulga ka seto ütütüisi) liisna pallõ? Nuuri jaost teküs ülekküllus. Latsõ-aost ma mäletä, ku õlli' ütõsõgu' opitarõ', õll' õks suur punt inemiisi kuuh, a ütütüisi õll' sõs ka harvõmb. Vaest mi piäsi mõtlõma läbi uma aastaga aoni tegevüisiplaani, ku pallõ ni midä kõrraldada', õt ka huvilisi jakkusi sinnä. Hüä olõsi, ku kõik nuuriga tegelevä' asutusõ' vai grupi', näütest kooli', rahvamaja', noortõka', Setomaa Liit jne, teesi ütidsõ aoplaani – mi Setomaa om jo peris tsillõkõ ja latsi ni nuuri olõka-i pallõ – õks üte' ja sama'.

A ummõtõ om mu aastagal sõski positiivnõ külg, midä ma olõ-i viil pallõdõlõ ütõlõ. Pallõ' mu sõbra' ni noorõ' om naanu' huvvi näütämä seto kultuuri vasta. Nä om mu tegemiisi ni käümiisi nannu' ja kuuldnu'. Näütest mõnõ' mu sõbra', kiä' om eläni' pikkä aigu Setomaal, om just šool aastagal suuvi avaldanu', õt nimä' tahtva' ka kanda' seto rõivit, ni mõnõ' om jo joudnu' laska' hindäle nõo' tetä'. Ku ma šood kuuli, õt kiäki tuud vällä ütõl, õt timä taht ka kanda' seto rõivit, sõs võidsõ üldä', õt mu nuursootska aastak om kõrda lännü. Ni nail ütütüisil saadu' väiko' tagasilõõgi' minno inämb kurvasta-i.

Seto nuuri võimalusõ' oppi' seto kiilt ni kultuuri välläpuul Setomaad

GRÜNBERGI MARIA

Om tämbäne päiv ni inäbüs setosõit eläs välläpuul Setomaad. Seto noorõ' kasusõ' üles liinuh ni mitmõsagamatsih maaailma nulgõh, nii lähkõbah ku kavvõndõh. Kõnõlõsõ' põhilõsõlt tuuh keeleh, midä kõnõldas näide elokotusõh, om tuust sõs eesti, vinne, prantsõsõ vai mõni tõõnõ kiil. Mõnõl kõnõldas kotoh ka seto keeleh, mõnõl kõnõlda-i. A naid kõiki kõüt ütõs asi – naa' omma' mändselgi moodul kõüdet Setomaa, seto keele ni kultuuriga ni tuu om tähtsä. Tähtsä om tiidminõ, kiä sa olõt, kost tulõt, mis sinost tulõvikuh saa, määne om su elokaaminõ ni võimalus minkõgagi silmä paistu'. Ollõh peri seto kodost, perrest, tiidminõ seto traditõsõõnõst ni mõistminõ seto keeleh kõnõlda' mängvä' tuu jaos kimmäst rolli.

Šoo kõnõnõ jaost tei ma ka üte veebiküsitluse, koh ma uurõ välläpuul elävidõ seto nuuri käest šoo teema kotsilõ mõttit ni kogõmuisi.

Vastajidõ siäh õll' kõgõ inäbä Tartõ, Tartomaa, Talna ni Harjumaa inemisi, a ka ütõs nuur seto Belgiast. Uma seto keele mõistmist hinnati kõgõ inäb (38,8% vastajidõst), saa arvu, a kõnõlõ-i ni saa arvu ni kõnõlõs veidõ (36,7%) ni 73,5% vastajidõst ütõl, õt nä tahasi tuud kiilt parõbahe mõista'. Tuu ütõl, õt huvi aša vasta om olõmah ja määnegi arvusaaminõ om olõmah.

Kõgõ rohkõp kõnõldas seto kiilt seto ütütüisil (83%) ni vanõbidõ, vanavanõbidõ ja sugulaisiga (68,1%).

Kõgõ suurõp kokkoputminõ kultuuriga om sõs, ku käüdas Setomaal vai seto ütütüisil, samah õnnõ 18% vastanuist ütõl, õt kuulus mändsegi leelopargi, ansambli vai seltsi kuusaisa.

Ku tahetas seto aša kotsilõ miskit tiidä' saia', sõs tuud küstäs vanõbidõ, vanavanõbidõ vai sugulaisi käest, vai otstas internetist.

Ku aga infot internetist otstas, sõs 70% vastajidõst ütõl, õt otõ-i tuud infot kimmält lehekülõlt, a kaes, kost vastusit saa. Järgmidsil kotsil õlli' lehekülõ setomaa.ee ni moloraamat.

Küsimüsele, ku rassõ om uma elokotusõh seto ašaga tegeldä', vastati kõgõ inäp, õt pigõm keerolinõ vai tiia-i. Samah Setomaalõ trehväs sagõhhõhe (inäp ku ütõs kõrd katõ kuu juosul) 40% vastajist.

Huvi seto keele oppusõ vasta om olõmah, a uma elokotusõh om tuud peris rassõ välläpuul pereht oppi' vai pruuki'. Tulõsi luvva' noorilõ võimaluisi tuu keele pruukmisõst ni seto aša ajamisõst ka välläpuul Setomaad. Samah ülti pallõ ka tuud, õt kõgõ inäp pututas seto keele ni kultuuriga kokko just SETOMAAL ni sääl toimuvidõl ütütüisil.

Kimmähe om märgõtamisõ kotos ka küsimüsilõ vastaminõ ni tiidmistõ otsminõ. Sama pallõ vastajit märgõ' vastu-

sõst, õt küsivä' tuud vanõbidõ ni sugulaisi käest ni otõsõ' tuud internetist. Kuna noorõ' omma' internetiga harinõnu' ni tuu om osa õgapäävõelõst, sõs piäsi kimmähe olõma ka Setomaa, seto kultuuri, keele ni muu info hõste, kipõlt ni loohvõkalt kättesaadav (tuu perrä, õt inäbüs ütõl, õt nä kaesõ' tiidmisi säält, koh tulõmuisi om).

Päämisõ' murrõkotusõ':
 ■ Võimaluisi seto asjuga tegeldä' muial om veidõ.
 ■ Tiidmisi kättesaaminõ (internetist) om rassõ.

Kõik nõo' lahendusõ' siih omma' vastajidõl vällä pakutu:

■ Setokeelinõ meelelahutus internetih: koomiksi', youtube'i kanal, podcast (jutsaadõh internetih), meemi-leht (setokeelidsõ' anekdoodi', naña'), TikTõkih seto tandsõ tandsõmisõ võistlus (TikTõkõ internetikotus, kohe saava' inemissõ' lühkõkõisi videosit saata' ni tõisi ummi kaia', parhilla' nuuri siäh väega populaarnõ);

■ Seto keele kursusõ' internetih;

■ Seto keele huvitsõor / klubi;

■ Setokeelidsõ' jutuõdagu' nuuri vaihõl vai keelelaagri' (koh saasi tetä' ka setokeelist umaloomingut);

■ Noorilõ huvi pakva kotos (nt spordiklubi, arvutimängõ tsõõr jne), a setokeelinõ;

■ Noorilõ suunat seto ütütüise' välläpuul Setomaad, ka kontserdi';

■ Välläsõidu' ni matka' Setomaalõ;

■ Seto keele opmisõ õpp (Duolingo-sagamanõ);

■ Šoo teema koolih tutvustaminõ;

■ Külälõsõdagu' noorilõ, koh käüvä' kõnõlõmah tähtsä' Setomaa inemissõ'.

Kõgõ inäp oodõtas seto ütütüisi ni seltse Tartõh ja Talnah. Kuna õgalõ poolõ jövva-i säändsõit tetä', sõs tulõsi kimmähe panusta' ka virtuaalsõlõ külele.

Põhilsõlt pakuti vällä kolmõ tüüpi lahõnduisi: seldsi', kokkõsaamisõ jutuõdagu'; interneti võimalusõ' ni ütütüise'.

Kimmähe olõsi tähtsä' ka tuu, õt mändselgi moodul kotoh kõnõldasi seto keeleh vai seto ašast, selle õt midä väigõkõsõp om lats, tuud parõbahe jääse' tälle tiidmise', mõttõ' ni kiil kinni.

Lõpõtusõst ütõlesi tuud, õt huvi seto aša vasta om olõmah, piire sääd õnnõ asukotus. Näütes Talnah om noorõl kimmähe inäbä võimaluisi seto aša man kampa lüvvä' ku Valgah. Tuuperäst om kimmähe vaia luuvva' noorilõ võimaluisi läbi interneti seto kiilt, kultuuri oppi' ni pruuki'.

Kuna ka kodo ni pereh mäng aša man rolli, om tähtsä ka üldinõ seto-meelsus ni tugõminõ kotoh. Õt seto kiil ni kultuur jääsi püsümä, tulõ eriti pallõ panusta' välläpuul Setomaad elävidõlõ noorilõ, kuna näid om väega pallõ ni nä võisi tulõviguh olla' kimmä' seto elost osavõtja' ni vedõsõnõgu'!

Novembri sündmuse'

- 3.–7. november Verska talomuseumi sünnupäevanätäl.
- 6. novembril kell 10 konverents „Seto Instituut 10“ Verska kultuurimajah.
- 10. novembril kell 16 toitva' valigu' nuuri pidolavval – dipivaligu' Obinitsa külakeskusõh.
- 11. novembril nahtsipäiv Setomaal.
- 21. novembril kell 10 lapitüü seto muudu Meroosi näpotüütärõh Meremäel.
- 21. novembril kell 13 pinksiturniir Obinitsa Open Obinitsa külakeskusõh.
- 25. novembril kell 11 XVI seto muinasjutupäiv Miktämäe koolih.

Maamihklipäiv. Esä Viktor pidä Härmäl teenistüst.

Külvigu Heleni pilt

In memoriam

KOOSÕRI VIIVIKA

10.09.1963 – 24.09.2020

Tuu oll' 38 aastakka tagasi, ku Leevi külä tütrik Viivika noorõ inemisõna pääle Tarto Pedagoogilist Kuuli alost umma oppajaello ni tull' edimäst vuuri eloh Meremäele. Tuust aost pääle andsõ tä kõik energia, tegemisõ ni kõrraldusõ' uma vahtsõ kodokotusõ ni perre nimel.

Meremäe kooli muusikaoppaja, Verska kooli huvijuht, Vahtsõliina Muusikakooli direktor – nuu' olli' aamõtikutusõ, mis sai' palgalisõna peetus. A Viivika saa-s nii, õt tä käü õnnõ tüül ja sis inämp midägi tii-i. Timä tundõ, õt ku su kodo om siih, sis piät siih olõma ka hüä ellä'. Tä mõtõl' ni teguts tuu nimel, õt siih, Setomaa üteh nulgah olõs elo, õt noorõ' jäasi siiäkanti ni rahval olõs midä tetä'. Ku aša' olli' kõrraldamalda, sis jää-s Viivika uutma, õt las kiäki tege ar'. Tä võtf hinde pääle priitahtlugu kultuuri-elo kõrraldamisõ. Nii sündü' Meremäe-Obinitsa naiskuur, Höpõhelme' ja Meremäe mehe', Seto Miihi Summ, huvialaringi', küläpeo', Kitsõ külämaja, Meremäe külä arõndustegevus ni pallõ muud. Kõõ tuu iist sai tä palgast õnnõ rahulolõmisõ tettü üle, a pidi kõik tuu kinni masma uma ao ni tervüsega.

Viivika jaost olli' kõõ tähtsambä' inemisõ, kiä' siih eläse'. Tä tahtsõ, õt inemisõ' olõsi uhkõ' uma kodokotusõ üle ni nä tahasi siiä' jäiä' ja õt näil olõs siih midägi tetä'. Rasõ om löüdä' tõist nii süämega kogokunna iistkõnõlõjat, ku oll' Viivika. Nii püüdse tä uma kodokotusõ iist saista' Meremäe ni Setomaa volikogoh. Oll' Piiriveere Liidri ülesehitäjä, konsultant ni nõukogo esimiis. Ütskõik ku keerulidsõ' ao' olli' volikogoh vai Piiriveereh, otsõ Viivika lahendusis ni ka löüdse näid ni andsõ tuu nimel suurõ osa uma elost.

Õgast inemisõst jääs jälg, a tuu jälg või olla' veiga erinev. Mõni ineminõ lätt, ni tulõ tuulõkõnõ ni pühk nuu' jälle' minemä. Viivika, su jälle' Setomaal omma' nii suurõ, õt nuu' jääse' veiga kavvõst alalõ ni nuid jälgi om ilma du rassõ täütä'. Tuu täütäldä kuristik tege haigõt ni om rassõ kanda'. Tennämi sammu, Viivika, ni las jääs sust igä-vene mälestüs!

Setomaa rahva nimel
JÄRVELILLI REIN

SÜNNUPÄÄVÄ' NOVEMBRIH

Rüütli Ingrid – 85
3. november
folklorist

Viinalassi Ester – 67
3. november
Ilolanga leelonaane

Kabi Riina – 72
4. november
Sõsarõ leelonaane

Lillmaa Villu – 68
6. november
Seto Kongressi
Vanõmbidõ Kogo
liigõh

Metskaevu Elvi – 61
7. november
Helmise leelonaane

Kahuski Salme – 34
9. november
pilli-, tandsu- ja
käsitüünaane

Kosemäe Olga – 65
10. november
Ilolisõ leelonaane

Tigasõ Vilma – 79
12. november
Petsere 2. Keskkooli
innine direktor
ja oppaja

Kera Volli – 65
14. november
sootska

Kõivupuu Marju – 60
14. november
folklorist

Saaremaa Mari – 85
15. november
Höpõhelme'
ja Meremäe mehe'
leelonaane

Riitsaarõ Raili – 77
15. november
käsitüümeistri

Sarvõ Öiõ – 65
15. november
sootska, sõnolinõ,
Seto Leelotarko Kogo
vedosnik

Hõrna-Ülperi Maarä – 31
17. november
Tsibihärläse'
leelotaja

Linnupuu Anne – 95
19. november
lauuimä, leelokoori
Helmekaala' kokkokutsja

Sontsi Karin – 50
19. november
Mikidämäe kooli
direktor

Pavlova Nadežda – 47
21. november
kultuuritütäjä
Petsereh

Kittuse Kelly – 26
21. november
Taarka perimustiätre
tegevjuht

Pikkuusi Aavo – 66
23. november
olümpiavõitja

Lõbu Ragner – 50
24. november
vanaajamajamiis

Panovi Peter – 59
25. november
Liinatšura' laulumiiis

Bogatšova Malle – 54
25. november
muusiumitütäjä, Kossõlka
kooi leelonaane

Järvelaidi Peeter – 63
28. november
õigustiidläne

Orasõ Janika – 57
28. november
rahvaluulõ- ja
muusigatiidläne

Žvirblise Ülle – 55
29. november
Ilolisõ leelonaane

Piirisilla Aivar – 57
30. november
Seto Miihi Summa
ja Velõ' laulumiiis,
Tuhkwizza pillimiiis

Setomaa Vallavalitsus suuv õnnõ:

Alla Suure 94
Aleksandra Talupoeg 93
Olga Kalev 92
Aleksandra Sillaots 91
Alma Ojastik 90
Maria Ninaste 89
Maria Tammetar 89
Jelena Knjazeva 88

Militsa Turi 87
Olga Peetersoo 86
Leida Poolak 86
Eve Kosterkova 85
Maria Saaremaa 85
Jevgenia Andrejeva 85
Jekaterina Vaskova 85
Olga Adari 85
Aino Tikkop 84
Jaan Luhte 84
Alli Lillepuu 83
Aino Horn 82
Aleksandra Udalova 82
Eevi Kattai 82
Enno Kausmees 81
Tiia Kõivoste 81
Maria Lepik 80
Vilma Tigas 79
Veera Tammeorg 79
Maie Ledjanova 79
Jenny Kripson 79
Tiiu Anipai 78
Leida Mägiste 78
Anna Aju 78
Aino Mägi 77
Milvi Vahtra 77
Raili Riitsaar 77
Maria Kullasaar 76
Mari-Ann Luhamäe 76
Endel Lind 76
Alli Kuus 75
Udo Ivaste 73
Paul Piiri 73
Valentina Andrievskaya 73
Milvi Tein 72
Siina Kõiv 72
Märt Rebane 71
Kalev Leopard 71
Jaan Olesk 71
Endel Roots 71
Vello Djomin 71
Olga Arumets 70
Nadezda Serbak 70
Einar Lepa 70

**Õnnitlõmi
tillõkõisi
valla-
kõnanikkõ!**

TRISTEN TOOMAS
OLIVER TIITSON
LEENU BENDI
JASMIN JÄRVIK
TEELE MARIN VAHTLA

Leinämi

† Nikolai Ainik
† Arvo Vill
† Jüri Gladin

† Anni Plaado
† Tiiu Lembra